

รองศาสตราจารย์ประภาภัทร นิยม

อธิการบดี สถาบันอาศรมศิลป์ มูลนิธิโรงเรียนรุ่งอรุณ

การศึกษาแบบองค์รวม

Holistic Education

Associate Professor Prapapat Niyom

President of Arsom Silp Institute of the Arts,
Roong Aroon School Foundation

การศึกษาแบบองค์รวม
Holistic Education

การศึกษาแบบองค์รวม

(Holistic Education)

รองศาสตราจารย์ประภาภัทร นิยม

๑. ความนำ

ระบบการศึกษาซึ่งพัฒนามาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันเป็นเวลากว่า ๑ ศตวรรษนั้น มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เป็นกระบวนการบ่มเพาะเด็กและเยาวชน ให้มีความรู้ ความสามารถ และมีทักษะการทำงานและการดำรงชีวิตที่ดี และควรตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ต่อสังคมและโลก

แต่เมื่อใดก็ตามที่การจัดการศึกษามุ่งเน้นสู่ทิศทางของ “การเรียนวิชาเป็นตัวตั้ง ” และแยกการเรียนรู้จากการพัฒนาชีวิตจิตใจของมนุษย์ เมื่อนั้นการศึกษาจะขาดสมดุล และกลายเป็นเครื่องมือการสั่งสม ถ่ายทอดความรู้ เพื่อพัฒนาด้านวัตถุและเทคโนโลยี ให้สนองตอบความต้องการเสพ บริโภค ที่เกินพอ จนแม้กระทั่งได้สร้างผลกระทบต่อระบบนิเวศน์ทั้งทางกายภาพและสังคมโลกทุกระบบ ซึ่งสะท้อนกลับมาสู่โทษภัยและการเบียดเบียนมนุษย์ด้วยกันเอง ตลอดจนถึงแวดล้อมของโลกในวงกว้าง ซึ่งหมายความว่า การศึกษาเป็นต้นตอของปัญหาเสียเอง

ในช่วงเปลี่ยนผ่านสู่คริสต์ศตวรรษที่ ๒๑ คนในแวดวงการศึกษาแทบทุกมุมโลก ได้สังเกตเห็นสถานการณ์ดังกล่าวนี้ และเริ่มตระหนักถึงบทบาทอีกด้านหนึ่งของการศึกษาที่ขาดหายไป คือ “ การศึกษาที่เอาชีวิตเป็นตัวตั้ง ” และใช้วิชาความรู้เป็นสื่อประกอบการเรียนรู้ที่แท้จริง นั่นคือการเข้าถึงคุณค่าของชีวิตและสรรพสิ่งได้ และกลับมาค้นพบศักยภาพ หรือ “ ธรรมชาติการเรียนรู้ของมนุษย์ ” ที่กว้างขวางและลึกซึ้งกว่าที่เราจะคาดคิด ที่สามารถเจาะผ่านชั้นเปลือกนอกของความต้องการทางวัตถุ ไปสู่แก่นสาระที่มีความหมายอันสูงส่งของชีวิตและสรรพสิ่ง

ณ จุดยืนและมุมมองเช่นนี้เอง จึงเป็นที่มาของการแสวงหาแนวคิดการการเรียนรู้อย่างเป็นองค์รวมมาเป็นระยะๆ และเมื่อราว ค.ศ.1970s เป็นต้นมา แนวคิดการศึกษานี้ที่เรียกว่า Holistic Education / Learning หรือ การศึกษาแบบองค์รวม จึงถูกบัญญัติขึ้น และมีผู้ทำการศึกษาทดลองกันอย่างแพร่หลายทั่วโลก และมีแนวโน้มว่าจะเป็นการจัดการศึกษา/กระบวนการเรียนรู้ ที่จะสามารถตอบโจทย์การพัฒนาคนอย่างเต็มตามศักยภาพ มีบุคลิกภาพและสมรรถนะแห่งคริสต์ศตวรรษที่ ๒๑ เพื่อเป็นพลเมืองที่มีคุณค่าต่อสังคมและโลกต่อไป

๒. พัฒนาการของศาสตร์การเรียนรู้ กว่าจะมาเป็น “ การศึกษาแบบองค์รวม ”

คำว่า “ การศึกษาแบบองค์รวม ” (Holistic Education) อาจเป็นคำศัพท์แปลจากศาสตร์ที่พัฒนาขึ้นโดยนักวิชาการตะวันตก ตั้งแต่ปี ค.ศ.1970 เป็นต้นมา ก็ตาม ในปัจจุบันกลับพบการเชื่อมโยงและการมาบรรจบกันกับศาสตร์การเรียนรู้เพื่อพัฒนาจิตใจและปัญญาของสังคมตะวันออก เช่น การเจริญสติสัมปชัญญะ ที่เรียกว่า

Mindfulness meditation หรือการปฏิบัติภาวนาจิตตปัญญา ที่เรียกว่า Contemplative practices เป็นต้น นอกเหนือไปจากการทำสมาธิที่คนส่วนใหญ่รู้จักกันอย่างแพร่หลายอยู่แล้ว

ก่อนหน้านั้นตั้งแต่ปี ค.ศ.1950 เป็นต้นมา มีนักวิชาการด้านการศึกษาและด้านอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับความสามารถทางการเรียนรู้ของมนุษย์ ได้พยายามพัฒนาชุดความรู้ต่างๆ เช่น จิตวิทยาการเรียนรู้ (Learning psychology) ด้านพฤติกรรมศาสตร์ (Behavioral science) จนมาถึงการเรียนรู้บนฐานพัฒนาการของสมอง (Brain-based learning) ระยะเวลาแห่งพัฒนาการการเรียนรู้ดังกล่าวได้เริ่มขึ้นจากฐานจิตวิทยาของเกสทอลต์ (Gestalt theory) ซึ่งกล่าวถึงการมองสิ่งต่างๆ ด้วยการใช้รับรู้ภาพรวมทั้งหมด มิได้แยกส่วน (ผู้ริเริ่มแนวคิดนี้ได้แก่ Max Wertheimer, Kurt Koffka, Wolfgang Kohler และ Kurt Lewin) นอกจากนี้ความหมายของการเรียนรู้ตามนัยยะองค์รวมยังได้รับการค้นคว้าโดย Jan Christian Smut และให้ความหมายว่า “ส่วนรวมมีค่ามากกว่าส่วนย่อยรวมกัน” (The whole is more than the sum of the parts)

ชุดความรู้ดังกล่าวเหล่านั้นจึงยังผลให้เกิดทฤษฎีทางการศึกษาอื่นๆ ตามมาอีกมาก เช่น ชุดความรู้ของ Bloom's Taxonomy of learning ที่ก่อให้เกิดการปรับเปลี่ยนเป้าหมายของการศึกษาที่มุ่งพัฒนาคนในทุกมิติ มิใช่เฉพาะด้านความรู้อย่างเดียว กล่าวคือ หลัก ๓ ประการของการบรรลุผลการเรียน ด้านพุทธิปัญญา (Cognitive domain) ด้านพฤติกรรมหรือจริยธรรม (Affective domain) และด้านสุขภาวะสมดุลของกาย (Psychomotor domain) ซึ่งยังผลให้นักการศึกษาสามารถจำแนกระดับการบรรลุผลของการเรียนรู้ของมนุษย์ (Human cognition) ได้รอบด้าน และเป็นระบบมากขึ้นตามลำดับ

ในเวลาต่อมา ด้วยความเข้าใจเป้าหมายเช่นนี้ของการศึกษา ทำให้เกิดรูปแบบและกระบวนการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียนและนอกชั้นเรียนขึ้นอย่างหลากหลายมากขึ้น เพื่อเน้นการบรรลุผลที่ตัวผู้เรียนเป็นรายบุคคล

๓. ถึงเวลาของผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Child-centered learning)

หรือการพัฒนาเด็กอย่างเป็นองค์รวม (Whole child development)

มีข้อน่าสังเกตว่า นวัตกรรมจัดการเรียนรู้ ซึ่งเป็นตัวอย่างของการปฏิบัติที่สอดคล้องและตรงไปสู่เป้าหมายของการพัฒนาคนทั่วทุกมิติและเต็มศักยภาพนั้น ได้รับการสร้างสรรค์ขึ้นโดยผู้ที่มีใจนักการศึกษาโดยตรง และเกิดขึ้นภายใต้วิกฤตการณ์ที่ทำลายสติปัญญาเพื่อความอยู่รอดของมนุษย์ เช่น แพทย์หญิง Maria Montessori ชาวอิตาลี ซึ่งได้ทดลองจัดการเรียนรู้ให้กับกลุ่มเด็กด้อยโอกาสและยากจนในชุมชนสลัม เพื่อที่จะเยียวยาความบกพร่องของจิตใจเด็กๆ และพร้อมกันนั้นก็ฟื้นฟู “ความพร้อมต่อการเรียนรู้” และยกระดับความมั่นใจในความสามารถของตนเองและศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ให้ทัดเทียมกัน หรือตัวอย่างของ Rudolf Steiner ที่จัดการเรียนแนวมานุษยปรัชญา (Anthroposophy) เรียกชื่อว่าโรงเรียน Waldorf ขึ้นในประเทศเยอรมนีหลังภาวะสงคราม เช่นเดียวกับแนวทางการจัดการศึกษาของชุมชน Reggio Emilia ในอิตาลีโดยการสนับสนุนของนักการศึกษาชื่อ Loris Malaguzzi ร่วมกันเปิดศูนย์การเรียนรู้ให้เด็กๆ หลังภาวะสงครามเช่นกัน เพื่อมุ่งสร้างบุคคลแห่งอนาคตที่มีพื้นฐานความพร้อมในการเรียนรู้และมีสมรรถนะต่อการทำงานอย่างสร้างสรรค์ เป็นการสร้างพลเมืองชั้นนำเพื่อรับภารกิจการฟื้นฟูสังคม เป็นนักเผชิญปัญหา แก้ปัญหา และทำงานเป็นทีม

ตัวอย่างทั้ง ๓ ที่กล่าวข้างต้นนี้ สะท้อนอย่างชัดเจนว่า แรงจูงใจที่สำคัญที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งองค์ภาพพ ไม่ว่าจะเป็นเป้าหมายก็ดี กระบวนการก็ดี การวัดและประเมินผลก็ดี นั้นล้วนเป็นไปเพื่อการยกระดับคุณภาพใหม่ที่ตัวผู้เรียนเป็นสำคัญ และแน่นอน ยังให้เกิดการเปลี่ยนแปลงบทบาทและคุณภาพ ตลอดจนการเข้ามามีส่วนร่วมในการสนับสนุนการจัดการศึกษาของพ่อแม่และชุมชนด้วย เพื่อความเข้าใจที่ตรงกันถึงเป้าหมายที่มากกว่าการเรียนวิชา แต่เน้นพัฒนาการที่เต็มศักยภาพของเด็กแต่ละคน นี้แหละคือ Child-centered learning หรือ Whole child development ที่แท้จริง

การจัดการเรียนรู้ตามแนวทางดังกล่าวได้แพร่ขยายออกไปยังประเทศต่างๆ มากมาย ทั้งโดยการฝึกอบรมตามแบบแผน หรือการนำแนวคิดที่ให้ความชัดเจนกับการพัฒนาคนทุกมิติ นำไปจุดประกายการจัดการเรียนรู้ในแบบอย่างอื่นๆ ดังเช่นในประเทศไทย เกิดโรงเรียนหมู่บ้านเด็ก (Summer hill) โรงเรียนอมาตยกุล (Neo-humanist) โรงเรียนวิถิพุทธ เช่น รร.ทอสี รร.สยามสามไตร รร.รุ่งอรุณ และ รร.วิถิพุทธของกระทรวงศึกษาธิการอีกจำนวนหนึ่ง ตลอดจนการจัดการเรียนแบบบ้านเรียน (Home school)

ช่วงเวลาเดียวกันนี้เองที่เกิดกลุ่มเครือข่ายของ Holistic Education ในระดับเอเชีย-แปซิฟิกขึ้น โดยการนำของนักวิชาการชาวแคนาดาที่ชื่อ Professor John Miller ซึ่งเป็นแกนนำในการจัดประชุมโต๊ะกลมขึ้นเมื่อ ๔-๕ ปีที่ผ่านมา ซึ่งช่วยให้ผู้ที่สนใจการจัดการเรียนรู้เหล่านี้ได้เข้ามาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ ตลอดจนงานวิจัยที่อธิบายการพัฒนาของ Holistic Education/Learning ชัดเจนขึ้นเป็นลำดับ และมีแนวโน้มที่จะขยายผลอย่างต่อเนื่องและกว้างขวางขึ้นตามลำดับ

๔. โลกทัศน์ใหม่ของการศึกษาศตวรรษที่ ๒๑: พัฒนาคนเพื่อพัฒนาประเทศ

เมื่อสังคมโลกาภิวัตน์ก้าวเข้าสู่ยุคของคริสต์ศตวรรษที่ ๒๑ เราได้เห็นการเปลี่ยนแปลงครั้งใหม่ในเชิงการยกระดับคุณภาพและออกจากกรอบการพัฒนาเดิมของระบบการจัดการศึกษา เพื่อใช้การศึกษาเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศอย่างก้าวกระโดด กล่าวคือ เราได้เห็นกระแสการเคลื่อนย้ายวิสัยทัศน์ (Paradigm shift) และการสถาปนาชุดความคิดใหม่ (New mindset) ทั้งของเศรษฐกิจและการศึกษา เพื่อปลดปล่อยการติดกับดักการพัฒนาประเทศ ซึ่งจะพิสูจน์กันด้วยคุณภาพของคนยุคใหม่

กระแสการเคลื่อนไหวดังกล่าวเกิดขึ้นในปี ค.ศ.2002 คือการจัดสอบ PISA (Program for International Student Assessment) โดยองค์กรกลุ่มประเทศการพัฒนาเศรษฐกิจ (OECD) ซึ่งทำการจัดสอบเยาวชนอายุ ๑๕ ปี โดยใช้ข้อสอบที่จะตอบตัวชี้วัดที่สำคัญด้านทักษะการเรียนรู้ และสมรรถนะการใช้ความรู้เพื่อแก้ปัญหาหรือตอบโจทย์ในชีวิตจริงอย่างรอบด้าน ดังเช่นที่กล่าวถึงกันภายใต้ชื่อทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ ๒๑ (21st Century Learning Skills) ซึ่งเน้นที่การเรียนรู้ของบุคคลอย่างชัดเจน ๓ กลุ่มหลัก ประกอบไปด้วย

กลุ่มที่ ๑ ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม (Learning and Innovation skills: learning how to learn, Critical thinking & Problem solving, Communication & Collaboration, Creativity & Innovation)

กลุ่มที่ ๒ ทักษะภาษาดิจิทัล (Digital Literacy Skills: Information literacy, Media literacy, ICT. Literacy)

กลุ่มที่ ๓ ทักษะการทำงานอาชีพและทักษะชีวิต (Career & Life Skills, Work-ready/Prepared for Life, Flexibility & Adaptability, Initiative & Self-direction, Social & Cross cultural Interaction, Productivity & Accountability, Leadership & Responsibility)

จากปรากฏการณ์ของทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ ๒๑ (21st Century Learning Skills) กลายเป็นตัวชี้วัดใหม่ทางการศึกษา ทำให้หลายประเทศเริ่มประกาศเจตนารมณ์ และปรับเปลี่ยนเป้าหมายการจัดการศึกษาใหม่ ดังวาทกรรมที่กล่าวขวัญกันติดปาก เช่น Teach-Less /Learn-More ของประเทศสิงคโปร์ ปลดปล่อยวิธีการเรียนการสอนและตั้งเป้าหมายหลักสูตรไว้ที่แก่นคุณค่า (Core Value) ของผู้เรียน หรือตัวอย่างของประเทศจีน ที่ปรับเปลี่ยนทิศทางการจัดการศึกษาจาก One Nation-One Curriculum ไปสู่ Whole Nation-Different Expertise แม้แต่ประเทศฟินแลนด์ที่มีพัฒนาการโดดเด่นในผลการทดสอบ PISA ทั้ๆ ที่เป็นประเทศเล็กๆ เพราะตั้งเป้าหมายการศึกษาไว้ที่คุณภาพที่เท่าเทียมทั่วถึง (Quality & Equality) เป็นต้น ก็ด้วยเหตุผลเดียวกัน คือการยกระดับคุณภาพของพลเมือง ด้วยการส่งสัญญาณประกาศทิศทางการศึกษาใหม่เป็นวาระแห่งการพัฒนาชาติ และตามมาด้วยการปรับวิธีการสอน มาเป็นการมอบวิธีการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน และปรับระบบการจัดการตั้งแต่ระดับนโยบายลงสู่หน่วยปฏิบัติ จาก “การจัดการศึกษา” สู่ “การจัดการเรียนรู้”

หากมองจากทั้งเป้าหมายหรือตัวชี้วัดเชิงคุณภาพของการศึกษาและวิธีการจัดการเรียนรู้กระแสใหม่ดังกล่าว นั้น เข้าใกล้แนวทางการศึกษาแบบองค์รวมยิ่งขึ้น กล่าวคือ

๑) การวางเป้าหมายการศึกษาที่เน้นผลลัพธ์ คือคุณภาพของผู้เรียนอย่างรอบด้าน (Quality of life) เป็นตัวตั้ง มากกว่าสาระวิชาเป็นหลัก และสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองร่วมพัฒนาสังคม (Social Engaged Citizenship)

๒) การปรับกระบวนการจัดการสอนให้เป็นการเรียนรู้ใหม่ที่เน้นทักษะการเรียนรู้เป็นหลัก (Core concept of learning Skills) มากกว่าท่องจำและการวัดผลโดยการสอบ ทำให้เป็นผู้เรียนที่ใฝ่รู้ใฝ่เรียนด้วยตนเอง (Active learner)

๓) การปรับชุดความรู้ เนื้อหาสาระและวิธีการเรียนรู้ใหม่ (Mode of learning) จากการเรียนรู้รายสาระวิชาหลักแบบท่องจำ มาเป็นแบบลงมือปฏิบัติ (Learning by Doing) และ/หรือปรับกลุ่มสาระวิชามาเป็นรูปแบบของหน่วยหรือฐานการเรียนรู้ที่บูรณาการทักษะต่างๆ และประเด็นสาระความรู้ที่สำคัญๆ (Global Learning Issues) ภายใต้อำนาจเรื่องที่เกี่ยวข้องกับชีวิต สังคม และผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

๕. การจัดการเรียนรู้แบบองค์รวมในสถานศึกษาทำอย่างไร (How to establish Holistic Learning System in school)

การจัดการศึกษาแบบองค์รวมสามารถทำได้ในทุกบริบท เพราะผู้เรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง อย่างไรก็ตามจำเป็นต้องมีการฝึกทักษะการเรียนรู้เพื่อเรียน (Learn how to learn) และการเรียนรู้จักตนเองเป็นเบื้องต้นก่อน

ซึ่งสามารถทำได้ตั้งแต่ระดับเด็กเล็ก เด็กอนุบาล ไปจนกระทั่งอุดมศึกษา หรือตลอดทั้งชีวิตของมนุษย์ (Life-Long Education) และทุกกลุ่มคน (Inclusive Education)

ลักษณะเฉพาะที่สำคัญของทักษะการเรียนรู้แบบองค์รวม ซึ่งแตกต่างหรือจะเรียกว่าต่อยอดไปจากการศึกษาที่ถูกปลดปล่อยสู่มาตรฐานแห่งทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ ๒๑ นั้น คือการเน้นการฝึกหัดพัฒนาด้านจิตใจและปัญญา เพื่อสร้างเสริมสมรรถนะการเรียนรู้จากกลไกภายในของผู้เรียน สร้างทักษะการตระหนักรู้ในตนเอง มีทัศนคติและจิตสำนึกที่ดีงาม (Self-actualization) ส่วนใหญ่จะใช้วิธีการเจริญสติ-สัมปชัญญะ หรือที่เรียกว่าการทำสมาธิภาวนา ในรูปแบบที่แตกต่างหลากหลาย ให้สอดคล้องกับวัยและความถนัดหรือฉันทะของผู้เรียน

อย่างไรก็ดี ปัจจัยหลักที่จะก่อให้เกิดผลโดยตรงต่อผู้เรียน ก็คือกระบวนการฝึกครูให้เป็นผู้ที่มีสติสัมปชัญญะ ตั้งอยู่ในแนวทางสัมมาทิฎฐิ เพื่อให้สามารถออกแบบหลักสูตรการเรียนการสอนแบบบูรณาการ การลงมือปฏิบัติ ตลอดจนมีทักษะการวัดผลและประเมินผลที่สมรรถนะ ทักษะ ความสามารถของตัวผู้เรียนเป็นรายบุคคล ซึ่งเรียกว่า “Embedded formative assessment” ได้ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนา ทัศนคติ จิตสำนึก และพฤติกรรมที่ดีงาม

เพื่อให้คณะครูได้พัฒนาทักษะดังกล่าวข้างต้น จำเป็นที่สถานศึกษาจะต้องติดตั้งระบบเสริมสมรรถนะครูภายในระบบบริหารของสถานศึกษา กล่าวคือ กระบวนการ BAR/AAR (Before/After Action Review) หรือ R to R (Routine to Research) เพื่อทบทวนและประเมินชั้นเรียน/ผู้เรียน/ครูอย่างต่อเนื่อง ให้เป็นระบบอยู่ในการปฏิบัติงาน ผนวกกับการจัดการความรู้ไปในเวลาเดียวกัน ทั้งนี้การบริหารจัดการในสถานศึกษาต้องถือว่า การให้เวลากับกระบวนการดังกล่าวนี้เป็นเวลาอันสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าเวลาของการเรียนการสอนในชั้นเรียน

นอกจากนี้ยังมีปัจจัยเอื้ออำนวย/สนับสนุนให้เกิดความต่อเนื่องยั่งยืนของระบบการศึกษาแบบองค์รวมอีกประการหนึ่ง นั่นคือ การสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ร่วม ระหว่างบ้าน วัด (สถาบันทางศาสนา) ชุมชน โรงเรียน (สถานศึกษา) กลายเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ปฏิบัติไปด้วยกัน โดยมีสถานศึกษาเป็นศูนย์กลาง ดังเช่นการจัดหลักสูตร “ห้องเรียนพ่อแม่” ของเด็กเล็ก การจัดกิจกรรมตามประเพณีทางศาสนา หรือการร่วมกิจกรรมอาสาสมัคร การสงเคราะห์ช่วยเหลือผู้ยากลำบาก ผู้ประสพภัย การจัดกิจกรรมภาวนาเจริญสติเป็นครั้งคราวกับเครือข่ายสถานปฏิบัติธรรมต่างๆ เป็นต้น

สำหรับการวางแนวทางหลักสูตรแบบองค์รวมนั้น จะมีหลักเกณฑ์สำคัญดังต่อไปนี้

๑) เป็นการฝึกปฏิบัติเรียนรู้ด้วยตนเองแบบครบวงจรของการใช้ชีวิตทั้งในและนอกสถานศึกษา มีสติสัมปชัญญะเป็นเครื่องมือในการฝึก อยู่กับลมหายใจเป็นปัจจุบัน

๒) รูปแบบการฝึกฝนเรียนรู้ในสถานศึกษา ให้จัดว่าการเรียนรู้สามารถทำได้ทั้ง ๒ แบบ คือ ๑.โดยกิจวัตรประจำวันที่ออกแบบไว้อย่างมีจุดมุ่งหมาย และ ๒.โดยกิจกรรมการเรียนรู้ที่ออกแบบให้เกิดโอกาสการเรียนรู้ทั้งเนื้อหาสาระและทักษะดำเนินควบคู่กันไป ทั้งนี้นับแต่ก้าวแรกที่ผู้เรียนย่างเข้าสู่สถานศึกษาและออกจากสถานศึกษา

๓) เป้าหมาย-กระบวนการ-การวัดผลประเมินผล (OLE Objective-Learning-Evaluation) ของหลักสูตร แต่ละระดับช่วงวัย แต่ละระดับการบริหารจัดการ ได้แก่ชั้นเรียนใน ๑ วัน ใน ๑ สัปดาห์ ใน ๑ ภาคการศึกษา และใน

๑ ปีการศึกษา ต้องสอดคล้องต่อกันโดยตลอด โดยใช้วิธีประเมินผลที่สำคัญ คือ การประเมินเพื่อพัฒนา (Formative Assessment) นอกเหนือไปจากการวัดผลสุดท้าย (Summative Assessment) ด้วยการทดสอบ

๔) วงจรการเรียนรู้แต่ละคาบ แต่ละหน่วย จะดำเนินไปอย่างน้อย ๖ ชั้นดังนี้

๑. จุดประกาย ความใฝ่รู้
๒. ลงมือปฏิบัติ/ทดลอง/สังเกต
๓. ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ถอดประสบการณ์
๔. ค้นคว้าหาความรู้เพิ่ม/ครูเพิ่มเติม
๕. ปฏิบัติการ/ทดลองกับแบบฝึกสำคัญ ทั้งเดี่ยวและกลุ่ม
๖. ร่วมกันประเมินและสรุปความรู้ต่างๆ

๕) ครูสังเกตและบันทึกผลการประเมิน ผลทักษะการเรียนรู้ ทักษะสังคม สมรรถนะการทำงาน และคุณลักษณะเชิงคุณธรรม จริยธรรม ของผู้เรียนเป็นรายบุคคล ชั้นตอนนี้ครูมีความสำคัญที่สุด และควรได้รับการฝึกฝนมาอย่างดี เพื่อให้ครูมีทักษะและมีเมตตาต่อการรับรู้สภาพความเป็นไปของผู้เรียนตามความเป็นจริงโดยปราศจากอคติ และยังสามารถก่อความสัมพันธ์ที่น่าเชื่อถือไว้วางใจ พร้อมชี้แนะให้เกิดการปรับปรุงพัฒนาการเรียนรู้ และกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระดับจิตสำนึกของผู้เรียนได้

๖) พลวัตการพัฒนาแผนการเรียนการสอนและหลักสูตรระดับชั้น ระดับโรงเรียน เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนนั้นๆ ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ทางสังคมตามกาลเทศะและการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่จะแก้ปัญหาเฉพาะหน้าที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาผู้เรียน หรือเพื่อการยกระดับมาตรฐานการเรียนรู้เพิ่มขึ้น

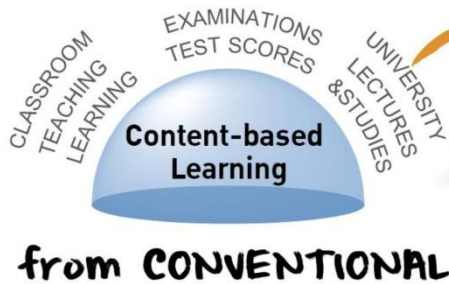
๖. สรุปส่งท้าย

การเรียนรู้อย่างเป็นองค์รวม และการจัดการศึกษาแบบองค์รวม กำลังได้รับการพัฒนาและขยายผลไปอย่างต่อเนื่อง ไม่ว่าจะเป็นในภูมิภาคเอเชีย แปซิฟิก ออสเตรเลีย ฯลฯ เนื่องด้วยความจำเป็นของการพัฒนาคนอย่างรอบด้านเพื่อเป็นพลเมืองร่วมพัฒนาสังคม ซึ่งต้องปรับเปลี่ยนวิธีการของการจัดการศึกษา ให้เกิดผลคือการเปลี่ยนแปลงคุณภาพคน นั้นหมายความว่าความถึงการเคลื่อนย้ายวิสัยทัศน์และความเข้าใจความหมายใหม่ของการศึกษาของคนทั้งมวล

ในยุคสังคมดิจิทัล การศึกษาในอนาคตอันใกล้จึงไม่อาจจำกัดอยู่เฉพาะในขอบเขตโรงเรียนหรือสถานศึกษาเท่านั้น แต่จะเกิดขึ้นได้กับทุกคน ทุกที่ ทุกเวลา ขึ้นอยู่กับว่าบุคคลแต่ละคนจะมองเห็นโอกาสแห่งการเรียนรู้และใช้ความรู้ให้เป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคมในสถานการณ์นั้นๆ ได้หรือไม่ ทั้งนี้การศึกษาแบบองค์รวมจึงมุ่งเน้นที่การฝึกทักษะการเรียนรู้ของบุคคล ให้เข้าถึงระดับคุณค่าที่แท้จริงของความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เพื่อให้เป็นแนวทางของการจัดการศึกษาในโลกอนาคตอันใกล้ที่สติปัญญาไม่ถูกจำกัดไว้ด้วย “ความรู้” อีกต่อไป

Development of Education in 21st Century

A Big Shift

Chalk & Talk
Content-based Learning
Test score - based Evaluation

Learning by Doing
Competency & Skills-based Learning
Human Core Values
Formative Assessment

Holistic Education System

Main Goals

- Well-Rounded person Development
- Quality Citizen
- Social Contributor / Engaged

คำสำคัญ

๑. นวัตกรรมการเรียนรู้อย่างเป็นองค์รวม
๒. การศึกษาที่เอาชีวิตเป็นตัวตั้ง
๓. ธรรมชาติการเรียนรู้ของมนุษย์
๔. การเจริญสติสัมปชัญญะ
๕. การพัฒนาเด็กอย่างเป็นองค์รวม
๖. การสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ร่วม
๗. ทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ ๒๑
๘. การเรียนรู้จักตนเอง
๙. การเรียนการสอนแบบบูรณาการ
๑๐. การเรียนแบบลงมือปฏิบัติ
๑๑. การเรียนรู้ผ่านกิจวัตรประจำวัน
๑๒. กิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการ
๑๓. ระบบเสริมสมรรถนะครู
๑๔. หลักสูตร “ห้องเรียนพ่อแม่”
๑๕. การเปลี่ยนแปลงคุณภาพคน
๑๖. ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง
๑๗. การประเมินเพื่อพัฒนา
๑๘. ความเป็นพลเมืองร่วมพัฒนาสังคม
๑๙. ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์

Holistic Education

By Associate Professor Prapapat Niyom

Preface

The education systems which had been developing for more than a century aims to nurture children and juveniles with knowledge, ability and working skills in order to live quality lives and become conscious of their roles toward their societies and the world.

Whenever the aim of the learning system is merely “**subject-based learning**” and the development of human’s mind is separate from the acquisition of knowledge, then the education will be off balance. It will become nothing more than the tools of accumulation and pass on knowledge in order to develop technology to justify the consumerist society.

At the beginning of the 21st century, educators around the globe began to notice the situation and realized that another role of education was missing. That was “**life-based learning**”. This form of education will enable the students to comply what they have learnt in the classroom as the mean to find the core meaning of knowledge thus they will learn to appreciate the value of life and the environment. They will rediscover that their potential or “human nature of learning” are broader and deeper than one can imagine. This kind of knowledge will lead them through the crust of this materialistic world and achieve the core meaning of their lives and of the world.

The above concept inspired many educators to keep searching for the alternative way of learning. Around 1970 A.D. the new form of education which is called Holistic Education/Learning was initiated. Many researches and studies on this subject which conducts worldwide indicate that this educational innovation seem to be the form of learning that help solve the question of how to develop mankind to the utmost potential, having the personality of the people in the 21st century and become the valuable population of the society and the world.

The Development of Learning System

The process of “Holistic Learning”

The word “Holistic Learning” may seem to us a new type of education system which was established and developed in the western world by western scholars in the 70’s. However at the present time we can see that the above-mentioned learning system and the learning process to develop mind and intelligence in the eastern world such as mindfulness meditation or contemplative practice are coherent, apart from meditation which most of us know and practice extensively.

Since the year 1950 A.D. many educators and other educational related institutes have tried to develop various forms of educational sessions such as learning psychology, behavioral science and finally brain-based learning. The process to develop the learning system originated from **Gestalt theory** which indicated that vision recognized the whole form and not the part. (This theory was the brainchild of Max Wertheimer, Kurt Koffka, Wolfgang Kohler and Kurt Lewin.) Moreover, Jan Christian Smut had studied intensively in the meaning of education as a whole and gave a definition that “the whole is more than the sum of the part.”

This school of thought contributed to various learning theories such as Bloom’s Taxonomy of learning which caused a tremendous change in the learning system. The goal of education is not only give knowledge but also to elevate humans in every aspect.

The achievement in learning must consist of these three domains; cognitive domain, affective domain and psychomotor domain. The three domains help the educators to evaluate human cognition in all dimensions and to be more systematic. With the understanding of education’s purpose, the educators can arrange a multitude of educational aspects, both in and outside of the classroom, and help their students to achieve their goals individually.

Child-centered Learning / Whole child development

It is noteworthy to mention that the educational motivative models, which conform and is directed at the target of developing human beings to their utmost potential, were created under the challenging circumstances by the non-traditional educators. Dr. Maria Montessori, an Italian doctor, created the learning system for underprivileged children in the low income area. Her purpose was to elevate the children’s devastated mind and restore the “ability of learning” at the same time helping to build their self-esteem and dignity. The other one was the Waldorf school which was founded by an anthroposophy named Rudolf Steiner at the end of World War II. The third one was

Reggio Emilia, a community education model in Italy, initiated by an educator named Loris Malaguzzi. The center which opened for post war children aimed to create the future generation; a generation of people who are eager to acquire knowledge and work with creative thinking. This is the way to build a leading generation in order to help restore the society, they will be taught to face and solve problems and at the same time learn to work as a team.

The above three models indicate that the importance of motivation of the educational transformation as a whole; no matter what is the target, the processes including the measurement and evaluation, come from the intention to elevate the quality of the learners. This process also alters the role of parents and communities. In the educational management, the parents and communities have to participate and support the school to ensure that our target is to develop each child to his ultimate potential, not only learning the subject, which is the real meaning of child-centered learning or whole child development.

This form of education has spread worldwide, both in term of conventional training or adopting ideas and merging with other means of education. In Thailand, there are many schools that employ with this method of education such as Children Village School, Amatayakul School (Neo-humanist). Buddhist schools such as Thawsi School, Siam Sam Tri school, Roong Aroon School and other Buddhist schools under the Ministry of Education including many home schools around the country.

A few years ago, in the Asian-Pacific region the Holistic Education network had been organized by Professor John Miller, a Canadian Scholar. At the round-table conference, those interested in this form of education can exchange and discuss their ideas or present their research. The development of Holistic Learning becomes clearer and has the tendency to expand extensively.

The new phenomenon of education in the 21st Century: Developing the country by developing the people.

In the globalization of the 21st century, we can see the new movement in the education sector, in terms of elevating the quality of education and breaking through the old frame of conventional development in order to develop the country in a quantum leap of growth. The paradigm shift and new mind set are established in the area of economic and education to enhance the quality of the new generation.

The movement happened in 2002 when the Organization of Economic Co-operation and Development (OECD) had organized a PISA (Program of International Student Assessment) test among 15 year old juveniles. The assessment aims to evaluate the learning skill and the ability to solve real life problems as it is indicated under the

topic of 21st Century Learning Skills which divided human learning into three groups as follows:

1. **Learning and Innovation skills:** learning how to learn, critical thinking & problem solving, communication & collaboration, creativity & innovation.
2. **Digital literacy skills:** information literacy, media literacy, ICT literacy.
3. **Career & life skills,** work-ready/prepared for life, flexibility & adaptability, initiative & self-direction, social & cross cultural interaction, productivity & accountability, leadership & responsibility.

The 21st century learning skills has become a new educational indicator. Many countries announced to reform their learning concepts such as the Teach-Less/Learn-More method in Singapore which emphasized on the core value instead of teaching technique. The People Republic of China changed its educational policy from One Nation-One Curriculum to Whole Nation-Different Expertise. Even Finland, which performed par excellence in the PISA test has set its goal as Quality and Equality. These countries have the same reason to set the education reform as their national agendas, that is to elevate the quality of their citizens. They rectified the teaching method from passive learners to active learners and also adjust the management system, from policy makers to officers and from educational management to learning management.

If we look at the target or the educational assessment and the educational management, we will recognize that we have come closer to the way of the holistic learning system, such as:

1. The target of education that emphasizes the quality of life over the curriculum and create awareness of being a social engaged citizenship.
2. The concept of teaching emphasizes the core concept of learning skills instead of memorizing and examination. This concept of teaching encourages students to become active learners.
3. Rectifying the learning method, content and mode of learning from learning by memorizing to learning by doing. Otherwise alter group learning to the form of base learning, integrating various skill and global learning issues under the topic that connects with life, social and environmental impact.

How to establish a Holistic Learning System in school.

Holistic learning can be established in every social context because it is the way of learning in which learners can acquire knowledge by oneself. However, at the beginning the learner needs to practice “learning how to learn” because he has to

understand himself and know what he wants to achieve. This can be trained starting from when he is in kindergarten up until college or lifelong learning and in any group of people (Inclusive Education).

The special characteristic of holistic learning that makes this form of learning differ from the 21st century learning skill is that it emphasizes on learning to develop one's mind and intelligence in order to acquire knowledge from within, having good attitude, awareness and conscious. To gain self-actualization one needs to practice meditation which comes in many forms according to one's age and preference.

However, the main factor that effects the learner directly is the process of teacher training. We must train the teacher to be a sensible person with the right view so he can plan the curriculum that can be integrated into the action plan. He needs to have embedded formative assessment skill and can evaluate the learner individually in order to stimulate the development, attitude, conscience and good behavior in the learner.

To encourage the teacher to gain this skill, the educational institute must endorse the BAR/AAR (Before/After Action Review) and R to R (Routine to Record) processes in its establishment. These programs help the establishment to continuously review and evaluate the classroom, the learner and the teacher. The establishment should include these processes in its objective plan together with knowledge management plan and should consider the same level of importance as teaching time in the class.

The other important factor that helps to support holistic learning is the cooperation among home, religious establishments, communities and educational establishments. The educational establishment can act as a center of this learning community and create various kinds of activities and grow together such as "parent classroom" for young children, religious activities, volunteer to help out the impoverished people or disaster victims and mindfulness meditation with other dhamma retreat.

To establish holistic learning systems there are some important rules as follows:

1. The learner should learn to stay totally with oneself, both in and out of the educational establishment. He should use his conscience as a tool of practicing and stay with his breath at the very moment.
2. The model of practicing in the educational establishment can be divided in to two forms:
 - 2.1. Daily routine that had been designed with specific purpose and
 - 2.2. Learning activities that had been designed with the purpose to give the learning opportunity both in context and skill. The learner should practice from when he enters the establishment until he leaves.
3. Objective-Learning-Evaluation (OLE) of the curriculum in each age group and each management level i.e. Classroom in one day, one week, one term and one

school year. They should be arranged accordingly by using Formative Assessment. Beside that, final assessment can be done through exams (Summative Assessment).

4. Learning circle in each unit should be arranged in six levels:
 - 4.1. Inspire the thirst to learn,
 - 4.2. Practice/experiment/observation,
 - 4.3. Exchange knowledge and experience,
 - 4.4. Make a research/teacher add other useful information,
 - 4.5. Take action/experiment with important issue, individually and with a group,
 - 4.6. Evaluate together and make a conclusion.

5. The teacher will observe and evaluate the learning skill, social skill, working ability and ethical behavior of the learner individually and make a record. At this stage, the teacher is very important and should receive very good training. The teacher should have skill and loving kindness to accept the learner's circumstance as it is and without prejudice and has good relationship with the learner, ready to give advice and encourage the learner to alter his conscious thinking.

6. Dynamic development of teaching plan in each course level in school. The teaching plan should comply with the social situation and the changing circumstances. The teaching plan should help the learner to face problems that will effect his development or elevate his learning ability.

Conclusion

Holistic Learning and Holistic Education Management are developing and continue to expand in many regions namely Asia, Pacific, Australia, etc. Due to the necessity to develop people to help in developing our society, we need to change the learning method. Since education can change the quality of mankind thus we need to change our vision and understand the new meaning of education.

In the digital era, education is not limited only in school areas or educational institutes but it can happen to anybody anytime any space. It depends on each person whether he can obtain knowledge and use that knowledge for the benefit of himself and his society. Holistic learning aims to practice learning skills until he can achieve the real value of mankind. Holistic learning will be the means of education in the future when intelligence is not limited with education.

Development of Education in 21st Century

A Big Shift

Chalk & Talk
Content-based Learning
Test score - based Evaluation

Learning by Doing
Competency & Skills-based Learning
Human Core Values
Formative Assessment

Holistic Education System

Main Goals

- Well-Rounded person Development
- Quality Citizen
- Social Contributor / Engaged

References

- ประเวศ วะสี. (๒๕๕๕). จิตตภาวนากับการเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐาน = Meditation and transformation. นครปฐม: ศูนย์จิตตปัญญาศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (๒๕๔๔). พัฒนาการแบบองค์รวมของเด็กไทยฯ. กรุงเทพมหานคร: โครงการวิจัยระยะยาวในเด็กไทย (PCTC).
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (๒๕๔๖). รุ่งอรุณของการศึกษาเบิกฟ้าแห่งการพัฒนาที่ยั่งยืน. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์สวย.
- วิจารณ์ พานิช. (๒๕๕๗). การประเมินเพื่อมอบอำนาจการเรียนรู้. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิโรงเรียนรุ่งอรุณ.
- Miller, J. (1988). The holistic curriculum. Toronto, Ont.: OISE Press, Ontario Institute for Studies in Education.
- Senge, P. (2000). Schools that learn: A fifth discipline fieldbook for educators, parents, and everyone who cares about education. New York: Doubleday.

Key Words

1. Holistic Education /Learning innovation
2. Life-based Learning
3. Human nature of Learning
4. Mindfulness meditation
5. Whole child development
6. The educational establishment
7. 21st learning skill
8. Self-actualization
9. Integrated learning activity
10. Learning by Doing
11. Learning by daily life activity
12. Integrated learning activity
13. Teacher Training
14. Parent classroom curriculum
15. Changing quality of people
16. Child-Centered Learning
17. Formative Assessment
18. Social Engaged Citizenship
19. Mankind with utmost potential